

Немченко Ю. В. Усовершенствование системы адаптации человека к условиям жизненного пространства.

В статье рассматриваются проблемы функционирования системы адаптации молодежи к угрозам жизненной среды и пути ее усовершенствования.

Ключевые слова: *безопасность, адаптация ребенка, угрозы среды, образовательный проект, образовательное пространство, коммуникационные технологии в учебе.*

Nemchenko Yu. V. Improvement systems of adaptation of man to the terms of vital space.

The problems of functioning of the system of adaptation of young people to the threats of vital environment and ways of its improvement are examined in the article.

Keywords: *safety, adaptation of child, threats of environment, educational project, educational space, communication technologies are in studies.*

Ніколаєнко С. М.

голова Громадської Ради освітян і науковців України

НОВА СТРАТЕГІЯ ОСВІТИ УКРАЇНИ

У статті йдеться про необхідність радикальної зміни ставлення держави до освіти, запропоновано нову стратегію розвитку освіти і науки в Україні.

Ключові слова: *стратегія, освіта, методи навчання і виховання, молодь, педагог.*

Пристрасті навколо Податкового Кодексу, адміністративна реформа, бійки в парламенті, місцеві вибори та інша політична суєта якось стерли із шпальт газет і телеекранів проблеми української освіти. Суспільство змирилося із думкою – якось та буде. Лише інколи прориваються екстраординарні теми та скандали навколо насильства в школі, ще регулярно чуєш новини щодо зовнішнього тестування. Проте живий освітянський організм не завмер, він працює, творить, все ще очікує державної і суспільної уваги і підтримки. Мудро колись сказав американський лікар і педагог Бенджамін Спок – **хто б не був при владі, а діти все одно підуть до школи і будуть усміхатись**. Хотілося, щоб усі діти в Україні усміхалися, а разом із ними їхні вчителі і батьки.

Президент оголосив, що 2011 рік буде роком української освіти, а на початку року відбудеться з'їзд всіх педагогів України. Які проблеми будуть першочерговими, куди попливе український освітянський корабель, яким курсом – на велику воду чи на рифи і каміння? Думаю, що в державі немає людини, яка б не переживала за своїх дітей і близьких, майбутнє країни.

Зрозуміло, що без якісної освіти заможної держави не буде. Не випадково, ще в XVI сторіччі європейський просвітитель Еразм Роттердамський говорив, що ефективність управління державою, її благополуччя залежить від освіченості її еліти, її керівників. І це підтвердили наступні століття. Тож якою буде наша школа, такою й буде країна [1].

Від декларацій – до конкретних кроків

Розпочну з того, чи є в нашій освіті компас і карти з маршрутами руху. Звичайно, є. Це Конституція і низка законів прямої дії. Ст. 53 Конституції [2] і старої, і нової говорить про освіту як державний пріоритет, проголошує її безкоштовність, якість і доступність. Ст. 61 Закону “Про освіту” [3] визначає, що на освіту держава мусить спрямовувати не менше десятої частини національного продукту. Окрім того, законодавство передбачає, що стратегічні напрямки розвитку освіти і науки схвалюють уряд і парламент. Проте сьогодні на рівні уряду ми не знайдемо перспективного плану, програми розвитку освіти. Таку програму було затверджено 2005 року і розрахована вона була на 5 років. Терміни її дії закінчилися, хоч про ту програму забули і не згадували ще років три тому, як і про

державні програми “Інформатизація освіти”, “Наука в університеті”, “Школа майбутнього”, програма “Вчитель”, “Обдаровані діти” і т.і. Застаріла і Доктрина розвитку освіти, затверджена 2003 року.

Процес переходу на нові стандарти, навчальні програми в рамках дванадцятирічки наштовхнувся на мілину і каміння неготовності країни до цих змін і морально, і матеріально, хоч уся Європа і світ давно пішли тим шляхом. Пробуксовує Болонський процес, не отримавши фінансової і юридичної підтримки, що викликає справедливі нарікання громадськості. На жаль, суспільство стає свідком певного застою в розвитку національної освіти. Велику тривогу в нашій країні і, до речі, в Західній Європі, США викликає “повторна” неграмотність, коли люди після закінчення школи чи навіть вузу, не читаючи десятками років, не працюючи над собою, втрачають здатність об’єктивно осмислювати реальність. Не можуть зрозуміти, що діється в суспільстві, освоїти нові технології.

Європейський союз активно розвиває освітянські програми, готується до об’єднання зусиль з оновлення і розвитку середньої освіти на кшталт Болонського процесу в вищій школі. Сусідня Росія ініціює один за одним національні проекти, зокрема щодо школи майбутнього, дослідницьких університетів. Напевно, до таких кроків сусідів змушує саме життя, еволюція суспільного розвитку. Наміри нової влади, задекларовані в програмі Президента В.Януковича “Україна для людей”. Проте перехід від декларацій до конкретних кроків і програм потребує значних інтелектуальних, організаційних і фінансових зусиль, солідного кадрового супроводу, пошуку оптимальних рішень.

Найперше, вважаю, слід **радикально змінити ставлення держави, її еліти, місцевої влади і бізнесу до освіти**. Вкладення в людський капітал в США сягає 76%, в Європейських країнах – 74%, звідси і результати [4]. У нас же цей показник втричі нижчий. В проекті бюджету на 2011 рік на освіту передбачається спрямувати близько 6 % ВВП. Будуть фінансуватись в основному зарплата і комунальні послуги. Цього явно недостатньо. Практика засвідчила, що фактично ця цифра буде значно нижчою, оскільки на кінець року всі уряди постійно секвеструють видатки на освіту. Новий Податковий Кодекс не захистив освітянські і наукові заклади, не створив умов для їх розвитку, не надав їм пільг в освітянській, господарській діяльності. Бізнес не зацікавлений у вкладанні коштів у розвиток освіти і науки, ці витрати не включаються до складу валових витрат, до собівартості продукції. Хоч ще недавно підприємства до 3% від фонду заробітної плати могли вкладати в освіту, переносючи ці затрати у вартість продукції.

Не випадково в сумарних витратах університетів частка приватного капіталу менша за один відсоток. Ще менше у профтехучилищах і школах, не кажучи вже про дитсадки і інтернати. В той же час у Англії такі доходи сягають 26%, у Канаді – 40%, США – 42% від бюджету вузів [5].

Зверніть увагу, як нещодавно бізнес відстоював свої інтереси на Майдані, як наполягав на тому, щоб контролюючі органи не втручались в їх діяльність. На цьому тлі ситуація в державних навчальних закладах є просто кричущою, а згадки про автономію університетів – сміховинними. Кількість різних перевірок в університетах, технікумах і училищах невпинно зростає. При цьому, прихід контролера обов’язково мусить закінчитись “плідним” результатом – нарахуванням пені, штрафу чи інше. Інколи “чи інше” виміряється в цифрах із багатьма нулями. Тому дискусія про самостійність навчальних закладів, окремі рахунки, введення посад бухгалтерів і т.і. в школах у фахівців викликає іронію. Тепер армادی перевіряльників до бізнесу не доберуться, а директора школи чи ПТУ вже точно замордують.

Тому у Законі “Про освіту”, в інших законах прямої дії слід чітко сформулювати норму про автономію, самоврядність навчальних закладів. Думаю, що і Президент своїм Указом може зробити найшвидше. На територію вузу, особливо під час вступної кампанії, не потрібно заходити ні КРУ, ні Податковій із Рахунковою, ні пожежникам із

правоохоронцями. Перевірки слід впорядкувати і мінімізувати, не перевіряти одне й те ж саме, більше довіряти колективам, всіяко підтримуючи їх самоврядність і демократію.

Арифметичні адмінпідходи не спрацюють

Хочу дещо зупинитись на керованості галуззю, інноваційних підходах до управління освітою. Не можу не прокоментувати останню адмінреформу, об'єднання МОН та Міністерства сім'ї, молоді і спорту. Думаю, що фахівці не в захваті від цього кроку. Чому? Бо не слід забувати, що в складі Міносвіти і науки вже досить реформовано, в ньому сконцентровано чотири Міністерства і держкомітети! Мова йде про Міністерства народної освіти і вищої школи, Держкомітети науки і технологій, профтехосвіти. В результаті – школа, дитсадок опинилися на десятому місці в пріоритетах. Нині впливається ще відомство, яке вже саме зшите з Міністерством сім'ї, молоді і Держкомспорту. На мою думку, функції виховання, проблеми дітей, сиріт, сім'ї, молоді ще можна поєднати в діяльності органів управління освітою, але проблеми професійного спорту, спорту великих досягнень, олімпійського руху – це надто складний напрямок, пов'язаний із великою кількістю управлінських, диспетчерських рішень, діяльністю 120 федерацій спорту. Не уявляю, як міністр і два заступники в нашій ще не сформованій, не добре керованій, не самоврядній країні будуть визначати стратегію, ефективно знаходити рішення в галузі, де перебуває десятка півтора-два мільйони людей. Професіоналів у цих галузях залишилось дуже мало, зарплати управлінців-освітян вдвічі менші, ніж у фахівців з Мінфіну. Тим більше у чотирьох попередніх відомствах у МОН до злиття було 1750 осіб, нині є лише дві з половиною сотні. Після об'єднання буде чоловік чотиреста, що явно недостатньо. У Міністерстві освіти і науки Франції працює близько 4 тисяч осіб. Зрозуміло, що у влади до проблем інтернатних закладів, а їх в Україні 75 типів, позашкільних установ (15 тисяч установ), профтехосвіти (2,5 тис. приватних і державних, 5000 робочих професій), руки не дійдуть, незалежно від того, хто працюватиме в новому мегаміністерстві. Адже потрібно постійно оновлювати зміст освіти, виробляти стратегічні рішення, плани і стандарти освіти, забезпечувати методичний супровід, обмін досвідом, здійснювати елементарний контроль за виконанням урядових рішень і законів. Ще в прикрішому становищі місцеві органи управління освітою. В багатьох районах – це 2-3 особи з мізерними зарплатами.

Вважаю, що проблеми спорту слід виокремити в окрему державну структуру, з підпорядкуванням безпосередньо уряду і Президенту. Штаб освіти і науки визначає перспективи розвитку країни, тут арифметичні адміністративні підходи ніколи не спрацюють. Слід негайно переглянути ситуацію.

Освіта впродовж життя – ми готові до неї?

На відміну від традиційної освітньої моделі, що базувалася на пріоритеті простого засвоєння і відтворення інформації, головною метою навчання в XXI столітті стає всебічний розвиток людської особистості як рівновеликої цінності. Звідси – значна увага до розвитку людини, її комунікативних здібностей, засвоєння знань, самостійності в прийнятті рішень, критичності та культури мислення. До цього нас спонукає **головна педагогічна ідея сучасності – освіта впродовж життя**. Як забезпечити цей процес, як не збитися на манівці, як зробити, щоб вітчизняна школа була якісною, щоб людина, отримавши освіту, мала добрі перспективи, щоб квітла наша Україна?

Великий педагог, наш земляк К. Д. Ушинський, дискутуючи, які знання надати молодому вчителю чи учневі, говорив, що це мусить бути система добре відібраних, пов'язаних між собою знань. Добре систематизовані, відібрані знання, засвоєні людиною, він і називав розумом [6]. Мушу сказати, що в Україні ще не повністю сформовано науково обґрунтованого системного підходу до відбору знань як у середній, так і вищій школі. Цими проблемами мусило б найперше опікуватися Міносвіти, його Інститут інноваційних технологій та змісту в освіті, Національна та педагогічна академії наук. На жаль, ефективної системи не збудовано, процеси творення Держстандартів з певних

предметів, особливо практика написання підручників для школи свідчать про недосконалість цих процесів. І про це не раз писалося в пресі.

Серйозність цієї проблеми, її вирішальний вплив на якість всього освітнього процесу вимагає прийняття спеціальної цільової **державної програми “Зміст освіти”**, координації зусиль академій наук, вузів, педагогів-практиків, створення потужного науково-методичного Центру, який би поєднав зусилля науковців і практиків. На це не можна жаліти коштів. До цієї роботи мусило б долучитися Міністерство закордонних справ, оскільки слід оперативного узагальнювати і міжнародний досвід. Вивчення останніх наукових досягнень по галузях, пошук головного в переплетінні нових наук і напрямків, інфо-, нано- і біотехнологій, порівняльний педагогічний аналіз, передова практика, відбір, систематизування нових знань, побудова міцного фундаменту якісної освіти від дитсадка до вузу, навчання протягом всього життя – це нині найголовніша, надзвичайно важка і важлива справа.

Наступним завданням дня має стати пошук **ефективних, інноваційних методів викладання і виховання**, апробація нового, ефективна практика. Вважаю, що настав час нових взаємозв'язків Міністерства освіти і Академії педагогічних наук, її науково-дослідних інститутів. Освітнянське відомство мусить чітко формувати державні завдання – замовлення на важливо актуальні проблеми освіти і виховання, а АПН – досліджувати, вивчати ці проблеми, давати відповіді на існуючі проблеми, розробляти рекомендації тощо. Серед них – тема безпритульності, діяльності інтернатів, сімей, які всиновлюють дітей, чи проблема раннього виховання в сім'ї, небажання молоді навчатись, різкий сплеск насилля серед молоді та інше. Такий би підхід допоміг стати на реальний фундамент педагогіко-психологічній науці, сприяв би провідним вченим реалізувати себе, свої знання, отримати необхідну матеріальну підтримку, достойну оплату творчої праці. Хочемо, щоб наша молодь любила державу, шанувала батьків, старших – не скупімося на психолого-педагогічну науку. Ген агресії, нігілізм грізно проявляє себе по всьому світу.

Острів знань в Україні є?

Давно назріла проблема реалізації національного проекту “Електронна і медіа освіта”. Кожен громадянин мусить мати змогу навчатись у школі чи вузі, здобувати нові знання у зрілому віці, не виходячи із будинку. Особливо це важливо для людей з вадами розвитку. Державна програма інформаційних і комунікаційних технологій в освіті на 2005-2010 рр. вичерпала себе, нова задекларована лише на рівні Концепції. Наявна комп'ютерна техніка в школах і ПТУ і навіть у вузах є застарілою щонайменше наполовину, потребує регулярного оновлення. Слід вирішити до кінця проблему доступу до інформації, завершити розбудову інформаційного освітянсько-наукового проекту “Уран” на базі КПІ, доєднати до нього всі обласні центри, вузи, створити “Острів знань” для школярів, студентів, де б в електронній формі по кожному предмету був би весь необхідний навчальний комплект – від програми, підручників, посібників, до електронних ігор, навчальних фільмів і мультиків. Протягом двох років слід оперативного вирішити проблему під'єднання всіх навчальних закладів до Інтернету, ще краще створити вітчизняну інформаційну мережу освітніх установ. Слід раз і назавжди упорядкувати процес підручникотворення. Невже ми такі безталанні, що не можемо, як це було в радянський період, створити навчальну відеотеку? Нині ж для цього все є. Вважаю, що доцільно було б випускати по кожному предмету в школі базовий державний підручник високого гатунку, який би писали найкращі вчені і педагоги-практики. Інші автори, на приватній основі, готували б альтернативні підручники. “Ум без книги, аки птица опешена”, говорили наші предки. І ніщо не зможе замінити для людини книгу. На це ми мусимо зважати. Всіма цими проблемами мусить опікуватися згаданий вище об'єднаний Центр змісту освіти.

Не можна всерйоз говорити про якість знань, коли маємо на 5 – 6 шкіл в Україні один журнал з базових дисциплін: “Фізика в школі”, “Історія України” чи інше. Як

працювати вчителів, особливо на селі, не відомо. Протягом 2011 року треба поставити крапку із повним забезпеченням підручниками всіх школярів, оновити старі підручники. Не можна допускати друку “з коліс” підручників, як це було в 2001 – 2010 роках. Не повинні лягати спати голова районної ради чи міської ради, глава відповідної адміністрації, якщо в шкільній бібліотеці немає профільних журналів, підручників, а школи не доєднані до Інтернету. Президент, Уряд повинні встановити правило – будь-яка державна ліцензія на використання частот, запровадження сучасного Інтернету ЗД чи ЧД, функціонування будь-якого теле- чи радіоканалу повинні включати вимогу надання безплатних чи на пільгових умовах послуг навчальним закладам. Такий підхід дозволив би вирішити значною мірою проблему сільських шкіл, дозволив би ширше використовувати дистанційне навчання, екстернат. Освітньо-культурні канали, передачі повинні бути атрибутом кожної телекомпанії. Приклад повинен показати колектив УТ-1, де замість регулярних мордобойів слід показувати кращих українських та зарубіжних вчених, вчителів. За ними мусить послідувати “Інтер, “1+1” та інші. Навіть в Шостці на Сумщині вже йдуть такі передачі. А в Україні? Хорошого Вчителя чи талановитого Професора Україна повинна знати не гірше, ніж братів Кличків чи футболіста Шевченка, президента чи прем’єра.

Коли 1961 року Радянський Союз запустив в космос першого космонавта, до нас в країну масово почали їздити делегації із США, Європи. Їх цікавила наша школа. Не випадково тоді в конгресі США було заявлено: якщо уряд не зробить освіту пріоритетом, то Америка скоро заговорить російською мовою. Зрозуміло, що без сучасного шкільного обладнання, сучасних лабораторій і дослідницької апаратури для університетів, верстатів для профтехучилищ якісної освіти бути не може. Нині на весь світ постала тема створення в Україні індустрії навчальних технічних, інформаційних засобів навчання. Від парт і дошок, що не травмують дітей, до складних приладів і тонельних мікроскопів. В свій час в Україні на базі одного із Сумських НДІ НАНУ України був започаткований технопарк, який би мусив розробляти сучасне інноваційне приладдя для всієї системи освіти. До цієї роботи мусив би долучитись не один завод, в т.ч. і сумський “Селмі”, який випускає електронні мікроскопи. 2006 року було створено Асоціацію виробників технічних засобів навчання. На жаль, всі ці новації забули в наступні роки, а нині за всіма реорганізаціями, напевне, про це ніколи і згадувати. Але проблема проектування, виробництва, забезпечення шкіл, дитсадків, училищ, вузів засобами навчання є суперактуальною. В свій час велися урядові переговори із німецькими підприємствами про спільне виробництво такого обладнання, кооперацію із зарубіжними партнерами, надання преференцій, стимулів тим бізнесменам, які працюють на цій царині. Нині цей напрямок забуто, ніяких свідомих рухів для вирішення цієї гострої проблеми не робиться. Напрошується розробка і створення державної цільової програми чи програми “Навчальне приладдя”, реанімація відповідного технопарку. Думається, що на ці всі проекти потрібно разів в десять менше коштів, ніж на Євро-2012. Але віддача буде набагато ефективнішою і забезпечить просування України до числа країн-лідерів.

Не раз пересвідчувався, скільки помилок і неточностей допускалось і допускається нині в програмах, посібниках, підручниках, нормативних актах, інструкціях. Чому? Бо не завжди перевіряли їх на практиці, яка, як відомо, є критерієм успіху. Тоді вся Україна, скажімо, дивується, що в тестах зовнішнього незалежного оцінювання є помилки. Скажімо, є дві дати заснування Київської Русі. Це стало можливим, бо багато помилок є у підручниках, програмах. Мусить стати правилом – підручник потрапить в школу чи вуз лише після апробації, дослідження його ефективності, інновативності.

Скільки в Україні є прекрасних Вчителів, методистів, шкіл, унікальних виховних систем. Все це не завжди систематизовано, часто живе на ентузіазмі новаторів, не реалізовується в життя. Самі по собі і, здавалося б, непогані ініціативи переходу на 12-річну освіту, 12-бальну систему оцінювання, запровадження нових навчальних

програм, стандартів, запровадження нових курсів відбувалися в державі на початку цього століття без практичної перевірки, апробації, широкого обговорення, корекції і т.і. Це викликало і викликає багато нарікань, непорозумінь. На цьому тлі непростий крок, як запровадження зовнішнього незалежного оцінювання, відбувався поетапно, через апробацію і тому знайшов більшість прихильників в суспільстві. Хоч науково-методичний супровід, увага вчених до цього процесу є недостатньою.

Щоб уникнути в подальшому таких непорозумінь, напрацьовувати нове і передове в освіті і вихованні, уряд у 2006 році затвердив програму “Школа майбутнього” [7]. Було визначено шість регіонів, шість експериментально-дослідницьких майданчиків, де ці школи мусили б бути створені, збудовані суперсучасні приміщення. Окрім того, планувалось, щоб кожна область додатково мала кілька таких шкіл в себе. Все це мусило бути об'єднано в один проект. Перші кроки з реалізації цього задуму було здійснено, почалася така робота в м. Ялті, в інших областях. Планувалося створити творчі колективи педагогів, здійснити спільно з вченими пошук, апробацію нових навчальних і виховних систем, запровадити нову оплату праці вчителям, відійти від традиційних ставок і доплат за стаж, а перейти до оплати за результатами праці, коли і досвідчений, і молодий педагоги могли однаково добре заробляти. Хороший учитель повинен в нашій країні заробляти добре, а професія вчителя мусить бути престижною.

Вважаю, що цей проект потрібно оновити, долучити до нього як досвідчених педагогів і вчених, так і молодь, випускників університетів. Навчати сьогодні за класичною класно-урочною системою так, як це було за Яна Коменського, вже не можна. Праця педагога значно ускладнилася. З одного боку, діти отримали необмежені можливості доступу до інформації, з іншого – в світі дедалі більше з'являється дітей з природженими якісно новими психічними, інтелектуальними здібностями. Вчені виявили, що ще піввіку назад “незвичайні” якості фіксувалися в кожній десятій дитині, нині їх – 90%. Дослідження показали, що обидві півкулі головного мозку в багатьох сучасних дітей працюють однаково, а частота електромагнітних коливань, яка відходить від їх тіл, утричі перевищує норму, досягає 11.350.000 Герц. Вивчення вченими ДНК цих дітей показало, що у звичайних дітей активно функціонує 20 із 64 кодонів ДНК (кодон – одиниця генетичної інформації, зашифрованої в молекулі ДНК). У дітей “незвичайних”, як їх називають “діти-індіго”, активно функціонує 32 – 34 кодона. Не виключено, що мова йде про появу нового типу людей, з іншими властивостями імунної системи [8]. Наведені вище факти свідчать про особливе значення, витребуваність нинішньої психолого-педагогічної науки, необхідність йти в ногу із часом, при цьому все ретельно досліджуючи. Психолого-педагогічна наука, де працює багато талановитих вчених, мусить із камерної ставати життєво необхідною, перейти від написання наукових трактатів, дисертаційотворення до живих справ, яких чекає все суспільство. Нині за оцінками російських вчених сучасна школа відійшла на третє місце за впливом на інформованість учнів. Це надзвичайно ускладнило роботу педагога. Сподіватися, що старими методами можна розвивати нашу освіту, школу – це шлях в нікуди. Знайти ефективний вихід із цього становища – спільне завдання влади, педагогічної громадськості, вчених.

Вища школа сідає на міліну

Прикро говорити, але попри серйозні успіхи окремих університетів, назагал нині видно, що і наша вища школа вичерпує внутрішні резерви і сідає на міліну. По світовому рейтингу Київський національний університет імені Тараса Шевченка посідає за 2009 рік 1613 місце, Київська політехніка – 2173, Львівський університет імені І. Франка – 2223, Харківський національний університет імені В.Каразіна – 2570 місце. За роки незалежності в Україні не збудовано жодного надсучасного нового університету чи хоча б потужного лабораторно-дослідницького комплексу. Великий науковий, кадровий потенціал вузів самотужки вже не може реалізуватись, дати нову якість вузівської освіти і

науки. Ініційована громадською колегією МОНу свого часу державна програма “Наука в університеті” була покликана вирішити одну із головних проблем вітчизняної вищої школи – повернути науку в стіни вузів, створити можливість викладачам і студентам займатись дослідництвом, підвищити якість підготовки фахівців, подолати хронічну застарілість матеріальної бази. Передбачалося протягом 2008 – 2012 років спрямувати на ці цілі 525,3 млн. гривень, створити п’ять дослідницьких університетів, залучити до цієї діяльності більш як 4,6 тисячі дослідників, аспірантів, докторів, студентів. Було здійснено навіть перші кроки, підготовлено програму дій, положення про дослідницькі університети, нині визначені вже й перші претенденти. Проте далі справа не пішла. Реорганізація МОН, виокремлення з його складу окремого державного Комітету з науки і інновацій плюс економічна криза загальмували цей архіважливий для країни процес. У вищій школі склалася дивна ситуація – штучно, з центру, зроблено спробу розірвати освітній і науковий процеси. Це серйозно ускладнило діяльність вузів, яка й до того була непростю. Відрив академічної науки від освітнього процесу, осібне існування академії наук, слабкі зв’язки із виробництвом, практикою мусять рано чи пізно бути подоланими. Ну не може бути підготовлено гарного фахівця, інженера, аспіранта, докторанта в пустій лабораторії із застарілим обладнанням! Доцільно було б передати до складу дослідницьких університетів науково-дослідні інститути відповідних академії наук, змінити стосунки із бізнесом. Реалізація “потрійної інноваційної спіралі”, яка б поєднала освіту, науку і виробництво – це вимога часу [9].

Згоден, що прийшов час удосконалити Закон “Про вищу освіту”. Проте не слід, на мою думку, встановлювати в ньому жорстку чисельність студентів для різного типу університетів. За запропонованою градацією розробників Закону ні Кембридж, ні Оксфорд, ні Єльський університет такого звання в Україні не отримали б. Їхня чисельність в межах 4 – 6 тисяч студентів. Головне – зупинити поширення псевдоосвіти, підвищити вимогу до якості знань. Не пишу про загальновідомі речі – університетську автономію, право вузів видавати дипломи кандидатів і докторів наук, звання доцентів і професорів, формувати навчальні плани, посилення внутрівузівської демократії – без цього нічого не буде. Законодавчо слід стимулювати створення різних підприємств при вузах з метою трансферу технологій, переходу від ідеї до металу, як кажуть вчені. Вузам потрібно створювати умови для розвитку, а не намагатися ними керувати, тиснути на ректорів, свавільничати при їх обранні. Це недопустимо. Думаю, що до президентських ініціатив – національних інвестиційних проектів – було б доцільно доєднати хоча б два проекти – “Школа майбутнього” та “Наука в університеті”, які б дозволили знайти точки зросту вітчизняної освіти.

Громадянин – патріот і трудівник

Погляд на українську освіту був би неповним, якби ми не торкнулися чи не найголовнішого – проблем виховання, подолання морально-духовної кризи в суспільстві.

Наша система освіти повинна сприяти розвитку природних можливостей кожної людини, спрямування їх на добро, поліпшення життя, на виключення із людських взаємовідносин насилля, ворожості, руйнівного ставлення до природи, до самої людини. Адже ми мусимо розуміти, що освіта заради освіти є справою безперспективною. На мою думку, головною метою у справі виховання молодого покоління є виховання громадянина-патріота і громадянина-трудівника. Морально-духовна криза нині оволоділа всім суспільством і, звичайно, починається вона зі школи і сім’ї. Держава, її політикум ніяк не визначається із морально-духовними цінностями, із трактуванням новітньої історії, не сформовані моральні ідеали, зразки для наслідування. Давно прийшов час підготувати **загальнодержавні підходи до формування морально-естетичних цінностей суспільства, молоді, розробки загальнодержавної програми виховання** для кожної вікової групи дітей цілей, завдань і інструментарію їх реалізації. Ця безвідкладна робота мусить закінчитися виданням конкретних рекомендацій, підготовкою аудіо- та

відеоматеріалів, посібників для кожного класу, де кожен педагог, батьки змогли знайти необхідні матеріали, сценарії, плани заходів для роботи з дітьми. Кожен учень має глибоко знати історію країни і свого краю, скажімо, 10 народних пісень, історію свого міста, села. В кожній сім'ї має бути генеалогічне дерево, формуватися повага до малої і великої Батьківщини. Така робота в свій час починалась під орудою Інституту українознавства Міністерства освіти. Були визначені цілі, стратегія і тактика створення такої програми. Але все так і залишилося. Слід оновлювати цю роботу. До неї слід долучити вчених Академії педагогічних наук, колективи провідних педуніверситетів, зокрема університету ім. Драгоманова. Робота буде неповна, якщо в її підготовці не візьмуть участь педагоги-практики, наші видатні вчителі. Перекоаний, що починати цей проект слід із дошкільного віку, розробляючи рекомендації не тільки для школи, а і для батьків, дошкільних установ.

Повторюсь, але скажу, що серйозною складовою суспільної виховної роботи мусять стати телебачення, інтернет, розробка спеціальних освітянських телепередач, ігор, створення молодіжних сайтів, веб-сторінок.

Недавно група вчених із університету в Сіетлі (США) опублікувала дослідження 1266 дітей у віці від 4 до 11 років, яке вона проводила впродовж кількох років. Виявилося, що прояви агресії щодо своїх **однолітків** 10 – 15-річного віку зустрічається на 25 % частіше у тих, хто в ранньому дитинстві провів біля телевізора близько 3,5 години в день і на 50% частіше у тих, хто по 2-3 години грав в комп'ютерні ігри, пов'язані з насиллям, агресією. Вчені виявили, що ці передачі та ігри роблять дітей нечутливими до чужого болю, до знущань, **черствими** до чужого горя і страждань людини.

На конференції Всесвітньої організації охорони здоров'я в 2005 році в Хельсінкі зазначалося, що тільки в Європі щорічно закінчують життя самовбивством 58 тисяч осіб, що на 8 тисяч більше, ніж чим в дорожньо-транспортних пригодах. Серед самовбивць більшість у віці від 15 до 34 років. Аналогічна картина, на жаль, і в Україні.

Погляньмо, якими іграшками граються наші діти! Безумство і потворність більшості іграшок, різних трансформерів, страшилок мілітаристського характеру часто приводять до безумних і диких кроків в житті багатьох дорослих.

В Единбурзі (Великобританія) в величезному п'ятиповерховому приміщенні вже багато років функціонує Музей іграшки. Є такий музей і в Києві. За цими іграшками можна оцінити характер розвитку суспільства в певну епоху. Але такого дикунства, мілітаристського наповнення, як нині, ніколи не було.

Безумовно, було б помилковим вважати причиною всіх бід виховання підростаючого покоління лише Інтернет, ігри та іграшки. Цей негативний ефект підсилюється патологією сучасного живопису, примітивної музики, підсиленої ревом електроніки, примітивної літератури, а також безкінечними сценами жорстокості в електронних засобах масової інформації. На цьому тлі ліквідація в Україні Комісії із суспільної моралі видається якось дивною. В мистецтві всього світу, особливо в США, Європі, відбувається масовий наступ на розум, почуття молоді, що впливає на підсвідомість, пробуджує нищі інстинкти, робить розум людини некерованим. Ці проблеми мусять бути в центрі уваги наших вчених-психологів, педагогів.

Про необхідність формування моральності і духовності, наукового світогляду, патріотизму з раннього віку свідчать такі факти. Уряд Б. Обама виділив на створення "добрих" дитячих комп'ютерних ігор, розвивальних вправ та ігор природничо-математичного характеру, індустрії іграшок майже 4 млрд. доларів. Нам, на жаль, хвалитись нема чим. І хто в країні після реформування уряду цим буде опікуватись – незрозуміло.

Особливо хочу зупинитися на проблемі **працелюбності**, виховання в молоді звички **трудитись**. Хіба нам не соромно, коли ми йдемо брудними вулицями міст і сіл, заходимо в страшні під'їзди своїх будинків. Прикро спостерігати, коли наші політики в передачі

“Без мандата” на “1+1” розпочинають своє перебування в сім’ях із наведення елементарного порядку. Вдумайтесь – люди знають, що їх покажуть на всю Україну, а вони у власній хаті навіть не поприбирали! Такого ж ніколи в Україні не було! До гостей завжди прибирали в домівах. А чого нині не так? Бо таке є сімейне і суспільне виховання. Зверніть увагу на території навколо наших шкіл, дитсадків, училищ і вузів. І навіть в мікрорайонах навколо гуртожитків педуніверситетів ви не побачите справжньої роботи з молоддю, дітьми. Які ж у нас будуть вчителі? Не заведено в нас помічати те, що діється під носом. Рідко де ви побачите в мікрорайоні чи школі, вузі ідеальний порядок. Не випадково наш видатний сучасник, великий педагог, на жаль, уже покійний, Олександр Антонович **Захаренко** часто з прикрістю повторював: “Як ми звикли жити в бруді!”. І з дитинства привчав своїх вихованців до порядку і акуратності. Поїдьте і подивіться територію Сахнівської середньої школи на Черкащині – це цілий казковий світ. Той же Василь Олександрович Сухомлинський закликав нас не просто говорити про сміття, а братись і замітати його.

На жаль, останні роки під добрими взагалі гаслами гуманізації освітньо-виховного процесу, гуманного ставлення до дитини із школи витіснено продуктивну працю, діти змалечку не вчаться обслуговувати себе, не привчаються до праці. Стало правилом у багатьох сім’ях “жаліти” дітей, не привчати до праці, до формування здорових потреб. Процвітають споживацтво і лінощі. Прикро, але здавалося, що перехід до ринкової економіки, навпаки, стимулюватиме запровадження в навчальний процес вивчення на практиці сучасних технологій, ознайомлення із виробництвом, новими матеріалами. Натомість ми втратили навіть те, що мали. Майстерні шкіл не поповнюються новими верстатами і обладнанням, бракує всіляких матеріалів. Знищеної міжшкільні навчальні виробничі комбінати. Та й професія викладача праці сьогодні не в пошані. Спроби зламати цю ситуацію наштовхнулись на різке протистояння з боку багатьох “вчених”-педагогів.

Всі матеріальні блага, все, що створюється на землі, має три джерела походження – **це енергія Сонця, багатство матері Землі та праця Людини**. Іншого немає. Тому з огляду на сказане, нам слід повернутись до проблеми трудового виховання, до вміння трудитись із самого малку – в сім’ї, дитсадку, в школі, в інших навчальних закладах.

Мова не йде про просте повернення до радянської політехнічної школи, але ясно одне. Без звички працювати, без елементарних знань життя, технологічних процесів, без **поваги до праці, розумової чи фізичної**, без звички трудитись Україна як держава не відбудеться. Не випадково ж і Рокфелер, і Дюпон своїх чад з малечку привчали працювати, щось заробляти, знати ціну багатства.

Знаю, що такий крок у шкільному житті викличе необхідність великих інвестицій, буде потребувати великої уваги з боку місцевої влади. Остеронь не повинна бути і педагогічна наука, яка на сучасній основі, в сучасних ринкових умовах мусить сформулювати завдання для школи, сім’ї і суспільства.

Але впевнений, що і вітчизняний бізнес відгукнеться на це реформування школи. Бо він сам найперше бачить, які безрукі і безпорадні кадри нині приходять до них на виробництво. Хочуть лише високої зарплати, але багато з них при цьому не можуть працювати, не мають ні умінь, ні навичок.

Бізнес мусить пам’ятати про свою соціальну роль і вкладати кошти в розвиток матеріальної бази шкіл, дитячих садків, училищ, вузів. У кожному місті, районі мусить бути створено фонди підтримки розвитку освіти, які б акумулювали кошти бюджету, бізнесу, батьків, спонсорів. Слід дати право місцевій владі вводити місцеві освітянські податки. Думаю, що потрібен спеціальний Закон про підтримку школи, вузів, училищ. Це потребує відповідних доповнень до Податкового Кодексу. Нових зв’язків потребує виробництво і профтехосвіта. Слід запровадити безвідкладно дуальну систему підготовки робітників, як, наприклад, у ФРН. Теорію оплачує держава, а вся практика відбувається на

підприємствах. Матимемо нову якість підготовки робітника, зацікавленість підприємців у цих процесах.

Любити країну і державу

Рідко можна знайти країну на карті світу, де б її громадяни, особливо молодь, не любили свій край, свою державу. В китайській мові слова **країна і держава мають однакове звучання**. І так китайці і ставляться до своєї Батьківщини.

Скажу з прикрістю, що у нас ніби країна одна, а світоглядної єдності не має. І ламати через коліно тут не можна. Заполітизованою є новітня історія, заполітизованим є освітньо-виховний процес. На Заході країни часто-густо вчать одному, а на Сході іншому. Одна церква говорить одне, а інша друге. Так не може бути! Українському суспільству, як повітря потрібен такий собі Нантський едикт віротерпимості, який в Європі було прийнято ще 1598 року. Через кров, страждання європейці прийшли до висновку – потрібно вчитися жити в мирі і злагоді незалежно від релігійних поглядів, переконань. І тут роль освіти є незвичайною. Школа мусить вчити шанувати як малу, так і велику Батьківщину. Повага до старших, до рідної країни, її культури, історії, мови, рідного краю мусять пронизувати всі наші програми, навчальні матеріали. Ні в якому разі не можна за рахунок далеких і близьких історичних подій зводити рахунки з нинішніми країнами і політичними силами, розколоти країну на Схід і Захід. Об'єктивна оцінка фашистської Німеччини не означає формування ненависті до сучасної Німеччини. Гірка правда про Голодомор не повинна сприяти розпалу етнічної ненависті між народами. Доречним було б в навчальних програмах не давати остаточних політичних, однобоких оцінок останнім подіям, уряду, президенту, парламенту. Взяти за правило – події останніх 20 років не включати в підручники з певними політичними оцінками, заборонити це законодавчо, а лише давати сухі факти із політичного життя країни, описи певних подій і учасників. Нагальним завданням є рішуча відмові від політизації освіти, заборона переносити передвиборчі політичні пристрасті у навчально-виховний процес. Для партій, політиків є чим зайнятись – допомагати школі, вузу новими книгами, обладнанням, ремонтувати і споруджувати спортивні споруди, допомагати здібним дітям і т.і.

Слід більше уваги приділяти позитивним прикладам нашої історії, опису здобутків і перемог наших земляків. Дивіться, відомо, що кожен десятий лауреат Нобелівської премії – це або виходець з України, або жив на нашій території. Є й інші позитиви. Молодь мусить до чогось тягнутись, з когось брати приклад. Не слід акцентувати виклад історії на бідах і негараздах, негативах нашої минувшини. Правду, як кажуть, возом не об'їдеш, але зациклюватись на певних етапах історії, очорнювати всю минувшину не можна. Із холоднечі критики благодатне зерно любові до країни, патріотизму не проросте, а буде лише крижаний стовп ненависті одне до одного.

Сучасна школа, сім'я, суспільство не повинні забувати і **про фізичне здоров'я народу, молодого покоління**. Слід зупинити вимирання українського народу. Лише кожен десятий випускник школи є здоровим. Чому так? Серед першочергових причин – екологія, генетичні зміни, погана питна вода і харчування, незадовільна спортивно-масова робота, низька рухова активність дітей. Погляньмо на досвід Запорізької гімназії № 100. За рахунок мудрого, професійного підходу до оздоровчої, спортивно-масової роботи там вдвічі менша захворюваність, ніж у інших школах цього промислового міста. Поширимо цей досвід на всю країну.

На часі створення загальнодержавної дитячої програми, відповідних регіональних програм “Здорове дитяче харчування”. Це надзвичайно вигідна оздоровчо-інвестиційна програма для країни. Бо мова йде про інвестиції в сільськогосподарське виробництво більш як 25-30 млрд. гривень. А це і подолання безробіття, робочі місця, відродження села, розквіт економіки. В кращі часи в епоху незалежності в село держава вкладала до 10-12 млрд. гривень. Нині мова йде про значно більші інвестиції! Звідки візьмуться ці гроші? Мова йде про здорове харчування 5,5 млн. школярів, 1,5 млн. дітей в дитсадках, ще 3 млн.

студентів і учнів ПТУ. Якщо хоч на 10 гривень в день ми зможемо нагодувати дітей екологічно чистими харчами, без ГМО і пестицидів, то й матимемо таку цифру. Частину коштів дадуть місцеві та центральний бюджет, батьки, спонсори і т.і. **Мусить стати правилом – кожен учень, студент щоденно не менше разу на день споживає екологічно чисті, багаті на вітаміни, білки і жири продукти, з'їсти хоч два яблука, салат з овочів та випити склянку молока.** Подивіться на наших київських студентів, особливо дівчаток, на їхні бліді анемічні щоки і ви зразу мене зрозумієте і підтримаєте. Росія вже кілька років тому розпочала реалізацію такої програми, запозичивши, до речі, ідею в нас. Згадую, як я дивувався, коли бачив рум'яні обличчя дітей в колишній НДР. Бо кожна дитина в день у них випивала склянку морквяного соку. Думаю, що такі завдання під силу нашій багатій аграрній державі. Ці проблеми повинні бути головними в наших місцевих владців. Це і буде найкращою політикою.

І нарешті про головне – про Вчителя

Пам'ятаю, як довелося в ролі новоспеченого міністра із командою визначитися із пріоритетами діяльності. Було багато слухних пропозицій – від нових методик і предметів до суцільної інформатизації, оновлення бази і т.і. І при цьому всі казали правильно, але ніхто не говорив – хто це буде робити? Відповідь на це питання і визначає **головну ланку в освіті – це проблема добору, підготовки і виховання Вчителя.** Згадаймо, як Василь Олександрович Сухомлинський писав про покликання людини, пошук правильного її місця в житті. Він говорив – ось є пекло і є рай. І там, і там одні і ті ж люди. Але в раю вони працюють за покликанням, у відповідності зі своїм характером і якостями, а в пеклі – все переплутано, кожен робить нелюбу справу. Пригадаймо і Григорія Савича Сковороду, його тезу про “сродну працю”.

Для будь-якої влади першочерговою темою загальнодержавного масштабу мусить бути проблема педагогічної освіти, підготовки Вчителя, привабливість його професії, формування поваги суспільства до нього. Педагогічна освіта мусить вирішити дві головні проблеми – широкої педагогічної освіти всього населення, яка необхідна нині кожному дорослому – чоловіку і жінці. Друга проблема – це виховання майбутнього Учителя і педагога.

Професія Вчителя є святою на Землі. Всі ми це розуміємо. На жаль, ставлення держави, суспільства до педагогів останнім часом погіршилось. Про це свідчать сумні факти. Зарплата вчителів (**1700 грн./міс.**) не досягла рівня середньої в країні (2200 грн.), а вона повинна бути не меншою, ніж у промисловості (2500 грн.), а у вищій освіті у двічі вищою. **Працюючий Вчитель, навіть на півтори-дві ставки, є по суті бідною людиною.** На житловій черзі нині перебуває більше 30 тисяч педагогічних та науково-педагогічних працівників. Конкурси в педвузи є мінімальними, а з окремих спеціальностей є навіть недобір. І це прикро. Педагогічні вузи повинні бути на особливому режимі фінансування в Міносвіті. Їм нині найскладніше в ринковому вирі.

На жаль, із 2008 року зарплата педагогів, вчених на вимогу МВФ, практично не зростає, а лише незначно індексується. В наступному році її зростання складе близько 8,9%, і то лише з грудня. Тривогу в працівників шкіл і вузів викликає пенсійна реформа. З одного боку, вчителі можуть втратити право пільгового виходу на пенсію, з іншого – в далекий кут ховається проблема визначення розміру їх пенсій нарівні із держслужбовцями. Такий законопроект давно знаходиться в парламенті, але депутатам не до цього.

Ситуація потребує невідкладних кроків. В кожному районі чи місті слід передбачити придбання чи надання пільгових кредитів педагогічним працівникам для придбання житла. Особлива увага до молоді. Треба негайно збільшити з 5 до 10 окладів (цю виплату було започатковано в 2007 році) виплату підйомних для молодих вчителів, поширити дію цієї норми на тих, хто не тільки їде в сільську школу, а і їде працювати в міські школи, дитсадки чи училища. Ця цифра не перевищуватиме 80 – 100 млн. грн. в рік. Слід

поновити стимулювання творчо працюючих педагогів, встановити, де це ще не зроблено, іменні премії для кращих. Нині щорічно майже 1700 педагогів такі премії отримують, але в багатьох містах і районах, на превеликий жаль, почали економити на цьому.

Особлива увага мусить бути до молодих вчителів, тих, хто лише прийшов у школу. В них немає ні доплат, ні премій. Парламент чи уряд мусять дати законодавче право місцевим радам встановити цільові добавки молодим вчителям, до речі, і лікарям, працівникам культури. Не випадково перші три роки закріплюється в школі третина молодих педагогів.

Пріоритетом для держави при фінансуванні, забезпеченні підручниками, сучасними технічними засобами повинні бути педагогічні університети. Для управліннь і відділів освіти головним завданням має бути спільна з педвузами робота по добору кращих дітей до навчання. Школи молодого педагога, цільовий відбір, профорієнтаційна діяльність, турбота про майбутнього вчителя, радикальне оновлення змісту і методів навчання в педвузах, введення однорічного стажування молодих вчителів, доплати за керівництво практикою, обов'язкове володіння кожним студентом-педагогом музикальним інструментом чи вміння вести якийсь гурток, досконале знання новітніх інформаційних технологій, методів виховної роботи – ось неповний перелік мінімального арсеналу добору і виховання молодого педагога. Серйозно слід подбати про підготовку директорів шкіл, потрібні новаторські програми магістратури. Ні в якому разі не можна знищувати, об'єднувати, передавати в склад університетів **інститути післядипломної освіти вчителів**. Це острівки нового, передового, місце, де накопичується кращий досвід педагогів. Потрібен Закон про післядипломну освіту, який би встановив правила гри, допоміг би на практиці реалізувати тезу про освіту протягом усього життя, долати “повторну” неграмотність.

Стратегічний підхід до розвитку української освіти вимагає врегулювання багатьох проблем і відповідей на виклики часу. Серед них – **демографічна проблема**. Якщо нині не визначитися із протидією до цієї біди, то можемо втратити наявну освітню систему. Перш за все буде знищено сільську школу, школи і позашкільні установи в містечках і невеликих містах, райцентрах. Не можна на два чи три роки зупинити школу чи вуз. Слід негайно внести до Закону “Про освіту” положення про зменшення наповнюваності класів та груп від 3-х до 25-ти осіб (нині 5 – 30), надати місцевим радам на кризовий період право зменшувати наповнюваність класів. Це мусить стосуватися і профтехучилищ.

У вузах, нарешті, виконати одну з головних умов Болонського процесу щодо підвищення якості освіти – це дати змогу викладачам вести індивідуальну роботу зі студентами, займатись дослідництвом. Для цього зменшити педнавантаження на викладачів до 400 – 500 годин на рік (нині 900 год.), довести співвідношення кількості студентів до одного викладача 1:8 (нині 1:14).

Без сумніву, **розвиток експорту освітянських послуг** також пом'якшить демографічну ситуацію, дозволить вузам поповнити свої бюджети на кілька млрд. гривень щорічно. Нині у нас навчається більш як 46 тисяч іноземних студентів, ми б могли сміливо цю цифру потроїти, отже, інвестувати в розвиток країни майже півмільярда доларів щорічно. Такий крок потребує реалізації програми “Студентський гуртожиток”, поліпшення викладання на іноземних мовах і, обов'язково, не допустити розквіту ксенофобії, захистити іноземців від насилля. Трагічні події в Росії сприятимуть, до речі, припливу іноземних студентів в Україну.

Хотілося б під кінець статті наголосити ще на одній серйозній загрозі нашій освіті. Мова йде про примусову її комерціалізацію, що породить відторгнення великої маси молоді від здобуття знань. Розумію, що ми живемо в ринковому суспільстві. Але історичний досвід свідчить, що освіта була і є своєрідним стабілізатором суспільства, перемішувачем класів і соціальних груп. Виходець із бідної сім'ї, здобувши якісну освіту, отримує певний соціальний ліфт. В результаті суспільство стає справедливішим і

багатшим. Виграють всі. Не можна робити всі послуги в освіті платними, бідні батьки не здатні утримувати дітей, ще й платити за навчання. За даними Держкомстату прямі витрати на освіту наших домогосподарств вже сягають 14%! На комунальні платежі є субсидія, а на навчання? В країні, в якій владі освіта не потрібна, а педагоги – це лишні люди, майбутнього не буде.

Елвін Тофлер, видатний американський політолог, економіст, називав найефективнішою державою ту, економіка якої базується на нових знаннях. Поки що ми ідемо зворотнім шляхом. Мусимо ситуацію виправити [10].

Громадська Рада освітян і науковців України пропонує Президенту, уряду, парламенту, всьому суспільству розпочати серйозну підготовку до учительського з'їзду, розробки і здійснення заходів щодо наповнення 2011 року, року освіти в Україні, конкретними і корисними справами. Думаємо, що з'їзд мусив би схвалити Стратегію розвитку української освіти хоча б до 2020 року. Участь в підготовці цього документу широкого кола освітян, батьків, науковців зробить його реальним і дієвим, отже, буде багатшою і заможнішою наша країна.

Використана література:

1. Голубенко А. Л., Теплицкий Ю. М. Правители (Хроника тысячелетий от царя Ирода до президента Горбачева). – Луганск : Изд-во Восточноукраинского государственного университета, 2000. – С. 175.
2. Конституція України. – К. : Просвіта, 1996. – С. 26.
3. Закон України “Про освіту”. № 1060 – XII від 23 травня 1996 року.
4. Ніколаєнко С. М. Освіта в інноваційному поступі суспільства. – К. : “Знання”, 2006. – С. 13.
5. Ніколаєнко С. М. Вища освіта – джерело соціально-економічного і культурного розвитку суспільства. – К. : “Знання”, 2005. – С. 121.
6. Кудин В. А. Образование в судьбах народов. – К. : ПП “Госма-принт”, 2007. – С. 71.
7. Постанова Кабінету Міністрів України “Про затвердження Державної програми “Школа майбутнього” на 2007-2010 роки” від 30 серпня 2007 року, № 1071.
8. Кудин В. А. Образование и социальная справедливость. – К. : “Золоті ворота”, 2010. – С. 38.
9. Згуровський М. З. Дослідницькі університети як центри інноваційного розвитку країни // “Дзеркало тижня”. – № 2. – 2011.
10. Кудин В. А. Образование в судьбах народов. – К. : ПП “Госма-принт”, 2007. – С. 45.

Николаенко С. Новая стратегия образования Украины.

В статтє идєт рєчє о нєобходимості радикального изменєния отношєния гєсударства к образованию, предложєна новая стратегия развития образования и науки в Украине.

Ключєвыє слєва: *стратегия, образование, методы обучения и воспитания, молодежь, педагог.*

Nikolaenko S. New strategy of formation of Ukraine.

Speech goes in the article about the necessity of radical change of relation of the state to education, new strategy of development of education and science is offered in Ukraine.

Keywords: *strategy, education, methods of studies and education, young people, teacher.*